

Proměna

Franz Kafka

Kontext

Experimentální próza

- Marcel Proust - Hledání ztraceného času
- James Joyce - Plačky nad Finneganem, Odysseus

Francouzská próza

- Anatole France - Ostrov tučňáků
- Henry Barbusse - Oheň
- Antoine de Saint-Exupéry - Malý princ
- Romain Rolland - Petr a Lucie

Ztracená generace (americká próza)

- Ernest Hemingway - Stařec a moře, Komu zvoní hrana, Vojákův návrat
- William Faulkner - Divoké palmy
- Francis Scott Fitzgerald - Velký Gatsby
- John Steinbeck - O myších a lidech, Na východ od ráje
- Henry Miller - Obratník Raka

Německy psaná literatura

- Erich Maria Remarque - Na západní frontě klid, Tři kamarádi
- Heinrich Mann - Profesor Neřád
- Lion Feuchtwanger - Židovka z Toleda, Židovská válka
- Hermann Hesse - Stepní vlk

Anglicky psaná literatura

- George Bernard Shaw - Pygmalion

Demokratický proud

- Josef Čapek – Kulhavý poutník

- Ferdinand Peroutka - Budování státu
- Karel Poláček - Bylo nás pět
- Eduard Bass - Cirkus Humberto

Legionářská literatura

- Rudolf Medek - Anabáze
- Jaroslav Hašek - Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

Expresionismus

- Richard Weiner - Lítice
- Ladislav Klíma - Utrpení knížete Sternenhocha
- Josef Váchal - Krvavý román

Imaginativní próza

- Vladislav Vančura - Rozmarné léto, Markéta Lazarová

Katolická próza

- Jaroslav Durych - Bloudění
- Jakub Deml - Šlápěje

Próza levicově orientovaných spisovatelů

- Ivan Olbracht - Anna proletářka, Žalář nejtemnější
- Marie Majerová - Siréna
- Marie Pujmanová - Lidé na křižovatce

Psychologická próza

- Egon Hostovský - Žhář
- Jaroslav Havlíček - Petrolejové lampy, Neviditelný
- Jarmila Glazarová - Vlčí jáma
- Václav Řezáč - Černé světlo

Německy psaná literatura v Čechách

- Franz Kafka - Proměna, Proces, Zámek
- Meyrink - Golem
- Franz Werfel - Čtyřicet dnů
- Egon Ervín Kisch - Zuřivý reportér

Autor

- Židovského původu, Židem se ale necítil být, byl Němec a Pražan ale necítil se jimi být
- Měl komplikovaný vztah s otcem (rodiče chtěli, aby byl vzdělaný), měl přísnou výchovu, Jeho otec – velkoobchodník
- Měl také komplikovaný vztah se ženami
- Patří k nejvlivnějším a nejocenenějším spisovatelům 20. Století
- Vystudovaný právník, úředník u pojišťovny
- Jeho prózy byly ovlivněny expresionismem (expresionismus- prosadil se v německé próze), vybírá si náměty fantastické, katastrofické a pesimistické. Zachycuje lidskou psychiku a citové vztahy.
- Životní přítel – Max Brod
- Trpěl tuberkulózou od roku 1917
- Poslední rok strávil v Berlíně
- V závěti si přál, aby byla jeho díla zničena – Max Brod je přesto vydal
- Stal se proslulým autorem až po své smrti

Kniha

Obecně

- Zajímavé – neznáme žádné reálie, žádné konkrétní místo, ani dobu – typické pro Kafku
- Důležité – úvod – bez jakékoliv expozice rovnou do epicentra děje (Řehoř Samsa se probouzí)
- Myšlenkové pochody ŘS co je na nich v rozporu s „normálem“ – práce, jak uživit rodinu, žádné překvapení, že je proměněn v hmyz (paradox – své zaměstnání nenávidí)
- Ač fantaskní úvod, je příběh líčen jako zcela normální, samozřejmá záležitost – velkou roli tedy hraje kontrast
- Příběh je líčen do nejnepatrnějších podrobností - to zneklidňuje, provokuje
- V podstatě realistické vyprávění, strohé, téměř úřednické, racionální, bez emocí
- Až naturalistické scény – jablko v Řehořově těle
- Je třeba se více věnovat vztahu mezi Řehořem a rodinou, zejména sestrou Markétou
- Celá povídka je vlastně dokumentem proměňujícího se vztahu mezi Řehořem a jeho rodinou - počátkem je šok, poté následují depresivní stavy a výsledkem je narůstající brutalita ze strany rodiny. Řehoř sám vycítí vážnost situace a dobrovolně končí svůj život. Umírá, aniž by cokoli podnikl proti, aniž by vzdoroval...
- Kde tedy udělal Řehoř chybu? Vše je spojeno s jeho zaměstnáním - pokořující funkce obchodníčka, která je pro Samsu bezútěšná a zcela vyčerpávající. Tomuto povolání však propadl a nemůže bez něho žít, zároveň ho

však odcizuje sobě samému.

- Kafkův svět je světem odcizování člověka. Stejně jako Řehoř v Proměně, tak i Josef K. v Procesu se provinili: připustili zmechanizování svého života, odpadli tudíž od přirozeného lidství, jemuž dle Kafky podléhá každý.
- Odcizování, tolik typické pro 20. století, jde nádherně vidět v závěru – „ono to chcíplo“
- Opět je zde rozehrána jedna z klíčových situací Kafkova díla - v okamžiku, kdy se člověk proviní proti přijaté odpovědnosti, kdy přestává žít ve smyslu svého určení a řádu, tedy jako ČLOVĚK, je vydán soudu, v tomto případě proměně.
- Proměna je vlastně trest!!!!

Literární druh

- epická próza

Literární žánr

- povídka

Časoprostor

- děj se odehrává pokoji Řehoře Samsy/ v bytě jeho rodiny

Kompozice

- Děj vyprávěn chronologicky, 3 kapitoly

téma

- mění se vztah mezi Řehořem a jeho rodinou, postupné odcizení

motiv

- proměna, odcizení člověka, byrokracie, trest, smířlivost s osudem, krutost, bezohlednost

vypravěč / lyrický subjekt

- er-forma (autor, vševědoucí vypravěč)

vyprávěcí způsoby

- přímá, nepřímá řeč

typy promluv

- monology (vnitřní), dialogy

Postavy

Řehoř Samsa

- pracovitý
- zodpovědný
- živí rodinu
- přijal proměnu (nikoho z ničeho nikdy neobvinil)
- věrný své práci (nenávidí ji - odlidštění)

Markéta Samsová

- Řehořova sestra
- lituje ho, snaží se mu pomoci
- poté začíná pracovat a její vztah k bratrovi se mění - nenávidí ho, považuje ho za přítěž pro rodinu

Řehořův otec

- přísný
- tvrdý
- praktický člověk
- Řehoř je mu odporný

Řehořova matka

- lituje Řehoře (považuje proměnu za přechodný stav)
- má z něj hrůzu
- děsí ji
- mění se její vztah k synovi (nenáviděné břemeno)

Děj

Jednoho rána se Řehoř Samsa probudil a zjistil, že se probudil v obří hmyz. Jeho rodina, rodiče a sestra Markétka, je vyděšena a rozhodne se ho uvěznit v pokoji. Po celou dobu svého změněného stavu uvažuje Řehoř velmi racionálně, nepropadá panice a snaží se racionálně čelit své situaci, před rodinou se schovává pod postelí. Po celou dobu se o něj starají pouze Markétka a rodinná služebná. Řehořova rodina se mezitím dostane do tíživé finanční situace. Jeho matka a sestra se později rozhodnou vystěhovat z Řehořova pokoje nábytek, aby mohl lézt po stěnách, což se ovšem Řehořovi nelíbí, a když se vydá zachránit svůj oblíbený obraz, spatří ho jeho matka a upadne do mdlob. Vyhrocenou situaci řeší Řehořův otec, a nakonec hází po Řehořovi jablka, čímž ho vážně zraní. Atmosféra v rodině i Řehořův zdravotní stav se zhoršují, Samsovi si posléze domů stěhují nájemníky, kteří Řehoře spatří, když vyleze, aby si poslechl Markétku, jak hraje na housle. Nájemníci dávají výpověď, otec Řehoře zahání do pokoje,

kde Řehoř nad ránem dobrovolně umírá. Služebná ho nachází mrtvého a rodině se viditelně ulevuje.